सुंदर वासीलिसा

रशियन
परीकथा

सुंदर वासीलिसा

रशियन परीकथा

सुंदर वासीलिसा

खूप खूप वर्षांपूर्वी एका राज्यात एका खेड्यात [illegible] राहत होती म्हातारा-म्हातारी आणि त्यांची मुलगी वासीलिसा. त्यांचे आयुष्य छान सुखाचे चालले होते. पण एकदा त्यांच्यावर दुःख कोसळले. आई खूप आजारी पडली. आपले मरण जवळ आल्याचे तिला जाणवले. तिने छोट्या वासीलिसाला जवळ बोलाविले आणि एक चिटुकली बाहुली दिली.

"ऐक मुली," म्हातारी म्हणाली, "या बाहुलीला जपून ठेव आणि कुणा कुणाला दाखवू नको. जर तुझ्यावर काही संकट आलं तर तिला थोडं खायला दे आणि तिचा सल्ला विचार. बाहुली खाईल आणि तुझ्या संकटाचं निवारण करायला तुला मदत करील, मुली."

आईने वासीलिसाची पापी घेतली आणि ती मरण पावली.

म्हाताऱ्याने काही काळ शोक केला. पण नंतर दुसऱ्या बाईशी लग्न केले. वासीलिसाला आई देण्याचा त्याचा इरादा होता. पण त्याऐवजी त्याने तिला दुष्ट सावत्र आई दिली.

सावत्र आईला दोन मुली होत्या: दुष्ट, मूर्ख, अतिशहाण्या. सावत्र आई त्या दोघींवर प्रेम करायची, त्यांचे लाड करायची, पण वासीलिसाला सतत छळत राहायची. वासीलिसाचे जिणे असह्य झाले. सावत्र आई आणि सावत्र बहिणी तिला सतत टोचून बोलायच्या, तिची उणीदुणी काढायच्या, तिच्यावर कामाचे ओझे लादायच्या. अतिकष्टांमुळे वासीलिसा हडकुळी बनावी, उन्हा-वाऱ्यात काळी पडावी, अशी त्यांची इच्छा होती. सतत दिवसभर त्यांचे ऐकू यायचे: "वासीलिसा, वासका, वासीलिसका! जेवण शिजव, लोकरी धागा काढ, सर्पण आण, गाईचं दूध काढ, झटपट काम

हां, उन्हात चेहरा काळा पडेल!"

बिचारी वासीलिसा सगळे करतेय, सगळीचे कामकाज करतेय, त्यांनी सगळे काम करतेय. आणि तरी दिवसेंदिवस वासीलिसा अधिक सुंदर होतेय, "सगळ्यात सुंदरी!" तिच्या सौंदर्याचे वर्णन परीकथेत करावे असेच. तेवढेच चिंताजनक अवस्था. ती बाहुली वासीलिसाच्या मदतीला धावून येत असे.

कधी कधी वासीलिसा दूध काढी, मग कोठीतल्या एकांतात दार कपाट ठेवे आणि बाहुलीला दूध पाजून म्हणे:

"घे दूध बाहुली खाऊनी आणि ऐक माझे दुःख."

बाहुली दूध पिई, वासीलिसाचे सांत्वन करी आणि तिची सर्व कामे पार पाडी. वासीलिसा सावलीच्या ठिकाणी बसून फुले माळीत आणि तोवर तिच्यासाठी भाजीपाल्याच्या वाफ्यामधले तण उपटून झाले, पाणी भरून झाले, चुलीचा पेटविण्यात आला आणि कोबीला पाणी घालण्यात आले. शिवाय उन्हात काही वाईट होऊ नये म्हणून बाहुली औषधी मुळी वासीलिसाला दाखविते. आणि वासीलिसा पूर्वीपेक्षाही जास्त सुंदर दिसू लागली.

एकदा व्यापारी घरातून दूर कामासाठी दूर प्रवासाला गेले.

सावत्र आई मुलींसह खोलीत बसून होती. खिडकीबाहेर हिम पडतेय, वादळ घोंघावतेय, वाऱ्याचा घूं घूं आवाज, घराच्या सीमेपाशी घनदाट जंगल पसरलेले आणि जंगलात राहतेय चेटकीण बाबा-यागा*. कोंबडीची पिल्ले गट्टू करावी त्याप्रमाणे माणसांना गट्टू करतेय.

---

* रशियन लोककथांतील चेटकिणीची प्रसिद्ध व्यक्तिरेखा – अनु.

सावत्र आईने मुलींना कामे वाटली: एकीला विणकामाचा कशिदा, दुसरीला पायमोजे करायला सांगितले आणि वासीलिसाला सूत कातायची आज्ञा केली. मग तिने घरातील सर्व दिवे मालवले, मुली जेथे काम करीत होत्या तिथे फक्त एक जळता दिवा ठेवला आणि स्वतः झोपी गेली.

थोड्याच वेळात ती ज्योत काही काजळीमुळे फडफडत जळत राहिली आणि विझली.

“आता काय करायचं?” सावत्र आईच्या मुली म्हणाल्या. “घरात अजिबात उजेड नाही, पण काम तर केलं पाहिजे. विस्तवासाठी बाबा-यागाकडे जायला हवं!”

“मी नाही जाणार,” थोरली मुलगी म्हणाली. “मी लेस विणतेय, माझ्या सुईचा उजेड मला पुरेसा आहे.”

“आणि मी पण जाणार नाही,” मधली मुलगी म्हणाली. “मी पायमोजे विणतेय आणि माझ्या दोन सुयांची चकाकी मला पुरेशी आहे.”

दोघीही एकदम ओरडल्या:

“वासीलिसाने, वासीलिसाने विस्तव आणायला गेलं पाहिजे! जा बघू बाबा-यागाकडे!” आणि त्यांनी वासीलिसाला खोलीबाहेर ढकलून दिले.

बाहेर काळोखी रात्र, दाट जंगल, वारा घोंगावतोय. वासीलिसाला रडू कोसळले. तिने खिशातून छोटी बाहुली बाहेर काढली. “माझ्या लाडक्या बाहुली, विस्तव आणण्यासाठी बाबा-यागाकडे मला धाडताहेत. बाबा-यागा माणसांना खाऊन टाकते, त्यांची हाडंसुद्धा कडाकडा फोडते.”

“घाबरू नको,” बाहुली म्हणाली. “मी असताना तुला काहीही अपाय होणार नाही! जोवर मी तुझ्याबरोबर आहे, तोवर काहीच भय नाही.”

“बाहुले, तुझ्या धीराच्या शब्दाबद्दल आभार,” वासीलिसा म्हणाली आणि वाट चालू लागली.

भोवती जंगलाची भिंत उभी, आकाशात तारे चमकत नव्हते, चंद्राची कोर उगवली नव्हती.

वासीलिसा घाबरून कापत होती, तिने बाहुलीला हातांनी घट्ट धरून ठेवले होते.

अचानक जवळून एक घोडेस्वार दौडत गेला. त्याचा पोशाख शुभ्र

पळाला. त्याचा घोडाही शुभ्र पांढरा. घोड्यावरचे खोगीर पांढरे. पहाट सुरू होती. वासिलिसा चालत होती. झाडांच्या मुळांना आणि बुंध्यांना ठेच-काळत होती. तिच्या केसांवर दवाचा थर जमला. तिचे हात थंडीने गोठले.

अचानक दुसरा घोडेस्वार दौडत गेला — त्याचा पोशाख लाल, त्याचा घोडा लाल, घोड्यावरचे खोगीर लाल.

सूर्य उगवला. त्याने वासिलिसाला प्रेमाने कुरवाळले, तिच्या अंगात ऊब आणली, तिच्या केसांवरचे दव वाळविले.

वासिलिसा अवघा दिवसभर चालत होती. संध्याकाळच्या सुमाराला ती एका मोकळ्या मैदानात आली.

बघते — एक झोपडी उभी. झोपडीभोवतीचे कुंपण माणसांच्या हाडांचे. कुंपणाच्या टोकांवर माणसांच्या कवट्या लटकावलेल्या. फाटकाऐवजी माणसा-च्या पायांची हाडे, कड्याऐवजी माणसांच्या हातांची हाडे, कुलपाऐवजी धारदार दात.

वासिलिसाची बोबडी वळली. ती पुतळ्याप्रमाणे जागच्याजागी खिळून

उभी राहिली. अचानक एक घोडेस्वार दौडत आला. त्याचा पोशाख काळा, त्याचा घोडा काळा. घोड्यावरचे खोगीर काळे. क्षणार्धात तो दौडत गेला आणि अदृश्य झाला. जणू हवेत विरून गेला.

रात्र पडली. कुंपणावरच्या कवट्यांचे डोळे चमकू लागले. मोकळ्या मैदानात दिवसाप्रमाणे उजेड पडला.

वासिलिसा झोपडीशी कापत उभी होती. तिचे पाय पुढे सरकत नव्हते. त्या भयानक जागेपासून रेसभरही हलत नव्हते.

अचानक वासिलिसाला जाणवले – जमीन थरथरतेय, पानापानांत खड-खडतेय. बाबा-यागा उखळातून उडत येत होती. हातातील मुसळ पाठ-काठ्याने फिरवत होती. झाडूने खुणा पुसून टाकत होती. झोपडीशी येताच ती एकदम किंचाळू लागली:

"फू-फू-फू, रशियन माणसाचा वास येतोय! इथे कोण आहे?"

वासिलिसाने बाबा-यागाला खाली वाकून नमस्कार केला.

"मी, वासिलिसा आहे, आजी. मला माझ्या बहिणींनी विस्तवासाठी

मला तुमच्याकडं ठेवाल."

"अच्छा," बाबा-यागा म्हणाली. "तुझी भावना अगदी मोठ्या माणसांची ठीक आहे! माझ्याकडं रहा, काम कर, पण [illegible] काय [illegible] हे!"

मग ती मोठ्या आवाजात किंचाळली.

"ए नमकहराम चाकरांनो, उठा! माझ्या त्या पोरीला, पकडा, उठा!"

फाटक धडाड उघडले, बाबा-यागा बाहेर [illegible], वासीलिसा तिच्या [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] काम दिले. [illegible] [illegible] वासीलिसा ला फटकारण्याचा प्रयत्न केला.

"भोकाच्या झाडा, मुलीला मारू नको! मी तिला [illegible] [illegible]." बाबा-यागा म्हणाली.

दाराजवळ एक कुत्रा पहुडला होता. तो वासीलिसाच्या पायावर धावला.

"तिला एकदा चावू नको. मी तिला पैठण आणीन," बाबा-यागा म्हणाली.

पडवीत एक गुरगुरणारा बोका वासीलिसाच्या बोचकारायला धावला.

"गुरगुरणाऱ्या बोक्या, तिला बोचकारू नको. मी तिला [illegible]," बाबा-यागा म्हणाली.

"[illegible] वासीलिसा, [illegible] [illegible] [illegible] नाही. [illegible] [illegible], कुत्रा चावतो, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] नाही." बाबा-यागा [illegible] [illegible] आणि बाकावर [illegible] [illegible].

"ए काळ्या कुत्र्याच्या पोरी, कायला हे!"

काळ्या कुत्र्याची पोरगी बाहेर आली आणि बाबा-यागाला [illegible] [illegible] लागली: [illegible] [illegible]*, [illegible] दूध, तीन कोंबडीची पिले, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], दोन बादली [illegible]**; [illegible] [illegible]***, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] नाही.

---

* एक [illegible] [illegible] [illegible] — अनु.

** [illegible] [illegible] [illegible] — अनु.

*** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — अनु.

बाबा-यागाने ह्या गव्हाच्या पोत्यांचा फन्ना केला, पण वासिलिसाला खाण्यासाठी पावाचा एक लहान तुकडा दिला.

"ऐक," बाबा-यागा म्हणाली, "वासिलिसा, हे धान्याचे पोते घे. दाणे निवड, कचरा वगैरे काढून टाक. जर हे काम नीट झाले नाही, तर तुला खाऊन टाकीन."

आणि बाबा-यागा जोरजोराने घोरू लागली.

वासिलिसाने पावाचा लहान तुकडा आपल्या बाहुलीसमोर ठेवला आणि ती म्हणाली:

"माझ्या छकुली, माझ्या बाहुली, पावाचा तुकडा खा आणि माझे दुःख ऐक! बाबा-यागाने मला फार अवघड काम दिलंय. जर मी ते पार पाडलं नाही, तर ती मला खाऊन टाकील अशी धमकी दिलीय..."

बाहुली उत्तरली:

"तू रडू नको, दुःख करू नको. त्यापेक्षा बिनघोर झोपून जा! संध्याकाळपेक्षा सकाळ जास्त शहाणी!"

वासिलिसा ज्या क्षणी झोपली, त्या क्षणी बाहुली ओरडली:

"पक्ष्यांनो-पाखरांनो, चिमण्यांनो-कबुतरांनो, लौकर लौकर इकडे या, वासिलिसाला संकटातून वाचवा!"

ताबडतोब पक्ष्यांचे कळपच्या कळप उडत आले, दाणा टिपू लागले, कचरा वेचू लागले. चिमण्यांनी धान्य पोत्यात, कचरा टोपल्यात. त्यांनी धान्यातील कचरा न कचरा निवडून काढला.

त्यांनी हे काम पुरे केले न केले, तोच कुंपणाकडून पांढऱ्या घोड्यावरचा पांढरा स्वार दौडत गेला. पहाट फुटली.

बाबा-यागा झोपेतून जागी झाली. वासिलिसाला तिने विचारले:

"काय, काम पूर्ण केलंस?"

"सगळं तयार आहे, आजी."

बाबा-यागा चिडली, पण बोलण्यासारखे काहीच नव्हते.

"हं," ती म्हणाली, "मी आता शिकारीसाठी बाहेर जाते. तू हे पोतं घे. त्यात वाटाणे आणि खसखशीच्या बिया एकत्र मिसळलेल्या आहेत. वाटाणे आणि बिया वेगवेगळ्या कर, त्यांचे वेगवेगळे ढीग लाव. जर हे नाही केलंस, तर मी तुला खाईन!"

बाबा-यागा अंगणात गेली आणि तिने शीळ वाजविली. मुसळावर स्वार होऊन शिकारीसाठी उडत गेली.

तांबडा घोडेस्वार दौडत गेला. सूर्य उगवला.

बाबा-यागा उखळात बसली, अंगणातून बाहेर उडत गेली. मुसळाला ती चाबकाप्रमाणे फिरवत होती, रस्त्यावरच्या खुणा झाडूने पुसून टाकत होती.

वासीलिसाने भाकरीचा तुकडा बाहुलीला खाऊ घातला आणि म्हटले:

"माझ्या छकुली, माझ्या बाहुली, माझी कर मदत! मला कर मदत!"

बाहुली माणसासारख्या आवाजात बोलली:

"झोपून जा वासीलिसा – सकाळपर्यंत, परतण्यापर्यंत, संध्याकाळपर्यंत!"

उठल्याच्या आधीच सगळी कामे आटपली. एका तासात बाहुलीने कामाचा फडशा पाडला.

संध्याकाळच्या सुमाराला काळ्या कुंपणाच्या खांबांवर ठेवण्यासाठी वासीलिसाने टेबल मांडले आणि बाबा-यागाची ती वाट पाहू लागली. फाटकाजवळून काळा घोडेस्वार दौडत गेला. रात्र पडली. कवट्यांचे डोळे पेटले. झाडे कडकडू लागली, पाने सळसळू लागली. बाबा-यागा येत होती. वासीलिसा तयार होती.

"काम झालं वासीलिसा? काम पुरं केलंस?"

"बघून घ्या, आजी."

बाबा-यागा खूप संतापली, पण रागावण्यासारखे काहीच नव्हते.

"तर काम संपलं तर जा झोपायला, मी पण आता निजते."

वासीलिसा चुलीमागच्या खोलीत गेली. तेवढ्यात बाबा-यागाचे बोलणे तिने ऐकले:

"हं, काळ्या कुंपणाच्या पोरी, चुलीला धगधगू दे, आगीला जाळ कर. मी झोपून उठले म्हणजे वासीलिसाला भाजेन."

बाबा-यागा बाकावर निजली. तिने ओठ हनुवटीवर ठेवले, नाकाने छताला टेकून घेतले. तिच्या घोरण्याने सगळं जंगल हादरत होतं.

वासीलिसाला रडू कोसळले. तिने बाहुली बाहेर काढली, शिदोरीतील भाकरीचा तुकडा दिला.

वासिलिसाने कुंपणावरची एक कवटी घेतली आणि काठीच्या टोकावर धरली.

अंधाऱ्या जंगलातून वासिलिसा चालत होती. कवटीचे डोळे पेटले. अंधाऱ्या रात्रीत दिव्याप्रमाणे उजेड पडला.

बाबा-यागा जागी झाली. तिने अंगाला आळोखेपिळोखे दिले. वासिलिसा बाहेर गेलेली तिच्या ध्यानात आले, तेव्हा ती फारच संतापली.

“कुरकुरणाऱ्या बोक्या, मुलगी झोपडीतून बाहेर गेली तेव्हा तू तिला बोचकारलंस?”

कुरकुरणारा बोका उत्तरला.

“बाबा-यागा, मी तुझ्याकडे इतकी वर्षं सेवा करतोय, पण तू मला एक तुकडा खायला घातला नाहीस कधी!.. म्हणून मी तिला सोडलं!”

बाबा-यागा संतापाने ओरडली.

“माझ्या विश्वासू कुत्र्या, त्या हट्टी मुलीला तू चावलास?”

कुत्रा उत्तरला:

"मी तुमची अनेक वर्षे सेवा करतोय. तू मला हाडसुद्धा दिलं नाहीस. एक दिवस मला खायला तुकडा दिला. म्हणून मी तिला सोडलं."

बाबा झाडावर ओरडली:

"भोजा, माझ्या भोजा, तू त्या वासीलिसाचे डोळे फोडलेस?"

भोज उत्तरला:

"मी तुमच्या अंगणात इतकी वर्षे वाढतोय, पण तू कधी माझ्या फांद्यांना साधी दोरीसुद्धा बांधली नाहीस. तिने मला फीत बांधली. म्हणून मी तिला सोडलं!"

बाबा-यागा फाटकापाशी धावली.

"माझ्या लाडक्या फाटका, त्या हट्टी मुलीला तुम्ही अडवून ठेवलंत?"

फाटक उत्तरले:

"आम्ही तुझी खूप सेवा केली, पण तू आमच्या बिजागरीवर पाणीसुद्धा ओतलं नाहीस. तिने आम्हाला तेल लावलं. म्हणून तिला सोडून दिलं."

बाबा-यागा खूप खूप चिडली. ती कुत्र्याला मारू लागली, बोकाला ओरडू लागली, फाटकाला ओरडू लागली, भोजाला ओरडू लागली. ह्या गडबडीत मात्र ती एवढी दमली, की वासीलिसाचा पाठलाग करण्याचा विचार तिने सोडून दिला.

वासीलिसा घरी पळत आली.

बघते - घरात कुणीच नाही. तिच्या सावत्र बहिणी बाहेर आल्या, वासीलिसावर ओरडू लागल्या, तिच्या मागे लागल्या.

"दिवसभर आमच्याजवळ तुला एकदा येता का आलं नाही? घरात एकही दिवा पेटत नाही. खूप वेळ शेजारच्या घरून विस्तव आणायचा प्रयत्न केला, पण व्यर्थ! शेजाऱ्यांकडून एक दिवा आणला, पण खोलीत आणताच तो विझला. कदाचित तुझा दिवा पेटेल."

त्यांनी कवटी खोलीत नेली. कवटीचे डोळे सावत्र आईवर आणि तिच्या दोन्ही मुलींवर रोखले गेले व एकदम आगीच्या ज्वाळा येऊ लागल्या. त्या तिघीजणी पळू लागल्या, पण त्या जिथे जिथे गेल्या तिथे कवटीचे डोळे त्यांचा पाठलाग करू लागले.

सकाळपर्यंत कवटीने त्या तिघींना जाळून अक्षरशः कोळसा केला.

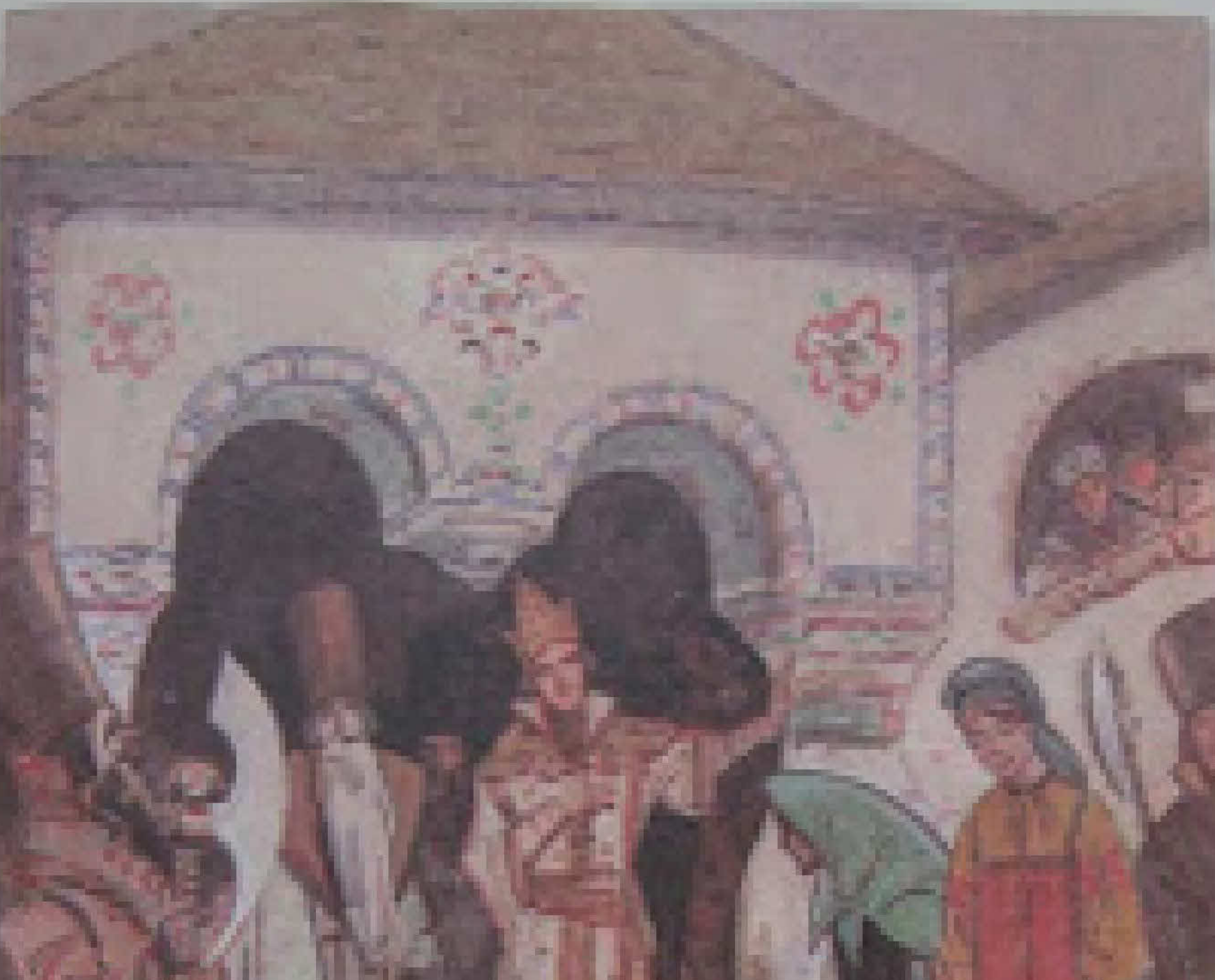

पण कामीलियाला त्याच सुरेख प्रकार लागला नाही.

कामीलियाचे कलदीत अभिनीत पुतले. त्या काळी त्यात गुणाकाचे चित्रे उमटले.

for me story ends here

त्या घरात पुढे म्हातारी कामीलियाची इच्छा नव्हती. ते घरात नेली व एका म्हातारीपाशी राहू लागली.

एकदा ती म्हातारीला म्हणाली:

"आजी, कामाशिवाय नुसतं बसून राहायचा मला कंटाळा आलाय. कामासाठी मला उत्तम सारं शिकव ना."

आजीने तिला सारं शिकवून टाकलं. कामीलिया कापडाचा धागा काढू लागली. ती बरोबर पूर्ण कारागीर होती; धाग्याचे धागे तलम होते, सोनेरी केसाप्रमाणे नरम, रेशमी धागा मिळत होता. कामीलिया कापड विणू लागली. तिने एकदा इतके तलम कापड विणले की, सूर्यप्रकाशाचे सोनेरी किरणसुद्धा ते ओळखणे शक्य होते. तिने कापडावर हिरव्यागार वेलबुट्टी वर्णिले.

"घे, आजी," कामीलिया म्हणाली, "हे कापड विक आणि पैसे घेऊन ये."

आजीने कापडावर नजर टाकली आणि तिच्या डोक्यात विचार उमटला.

"नाही, मुली, हे कापड फक्त झारपुत्राशिवाय दुसऱ्या कुणालाही शोभणार नाही. मी राजवाड्यावर त्याला हे कापड नेऊन देते."

झारपुत्राने ते कापड पाहिले. तो चकित झाला.

"तुला ह्या कापडाच्या मोबदल्यात काय पाहिजे?" त्याने म्हातारीला विचारले.

"ह्या कापडाला मोल नाही. मी तुला भेट म्हणून घेऊन आलेय."

झारपुत्राने म्हातारीचे आभार मानले व भरपूर भेटी देऊन तिची बोळवण केली. त्या कापडाचे कपडे शिवण्याची झारपुत्राची इच्छा होती, पण ते काम कुणीही करेना. काम खूप नाजूक! झारपुत्राने म्हातारीला बोलावून घेतले आणि तो म्हणाला:

"असं सुरेख कापड तू विणू शकलीस, आता तसेच सुरेख कपडे शिवून दे."

म्हातारी उत्तरली:

"झारपुत्रा, मी नाही सूत कातलं, मी नाही कापड विणलं. हे काम

केस त्या वासीलिसाचे !"

"तर मग तिला शाही सदरे शिवायला !"

म्हातारी घरी परतली. तिने वासीलिसाला सर्व हकीकत सांगितली. वासीलिसाने सदरे शिवले. त्यांच्यावर रेशमाचा कशीदा काढला, मोत्य टपोरे बटणे लावली. म्हातारी सदरे घेऊन राजवाड्यावर गेली.

वासीलिसा खिडकीपाशी बसून भरतकाम करत होती. इतक्यात तिला दिसले – झारचे सेवक धावत येत होते.

"तुला झारने राजवाड्यावर बोलावलेय."

वासीलिसा राजवाड्यावर गेली. झारने ज्या क्षणी सुंदर वासीलिसा पाहिली, त्या क्षणी तो पागल झाला.

"तुझ्या विना मला राहून होणार नाही," तो वासीलिसाला म्हणाला. "तू माझी पत्नी हो."

त्याने तिचे शुभ्र हात आपल्या हाती घेतले, तिला स्वतःपाशी बसविले. त्यांचे धूमधडाक्यात लग्न झाले.

लौकरच वासीलिसाचा बाप परतला आणि मुलीपाशी राहू लागला. वासीलिसाने म्हातारीला सोबत घेतले. बाहुलीला सदा खिशात बाळगले. अशा रीतीने ती राणी बनली. आज अजूनही राहताहेत आणि आपण त्यांच्याकडे यावे म्हणून केव्हा आम्ही ह्याची वाट पाहताहेत.